

УДК 336.74.3

С.І. ЛУЧКОВСЬКА, канд. юрид. наук,
доц., Хмельницький національний університет

ПОНЯТТЯ ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ЙОГО ЗАКРІПЛЕННЯ У ВАЛЮТНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Ключові слова: валютний контроль, контроль, фінансовий контроль, валютне регулювання, валютне законодавство

Проблемам валютних відносин у науковій літературі надається значна увага. Проте питання, пов'язані з валютним контролем, розглядаються переважно фрагментарно. Попри поширену практику використання в науковій літературі й практичній діяльності терміна “валютний контроль”, для досліджень у цій сфері притаманним є відсутність чітких підходів до трактування суті цього поняття, правильного розуміння його змісту. Слід також зазначити, що в законодавстві України відсутня дефініція “валютний контроль”.

Розвиток валютного контролю із часів набуття незалежності України та побудови нею нової економіки відкритого типу зумовив появу в нашій країні праць з валютного права, серед яких слід назвати, у першу чергу, праці Є.О. Алісова з правового регулювання валютних відносин. Необхідно також відмітити доробки таких науковців, як А.Ю. Іоффе, В.Л. Кротюк, С.Т. Кадькаленко, Є.В. Карманов, С.М. Половко, О.Є. Северин, в яких розглядаються проблеми правового регулювання валютних відносин, зокрема, в галузі регулювання валютних операцій, відповідальності за порушення валютного законодавства, з'ясування змісту та природи валютного контролю тощо. Стосовно праць зарубіжних вчених з правового регулювання валютних відносин, то заслуговують на увагу роботи М.М. Артёмова, О.М. Козиріна, Г.А. Тосуняна, О.В. Ємеліна, В.Ф. Ебке та деяких інших вчених.

Аналіз літератури з досліджуваної про-

блеми демонструє, що існують суперечливі питання, недостатньо розроблені теоретичні положення щодо розуміння поняття валютного контролю та його правової природи. А тому метою статті є дослідження поняття валютного контролю, що пов'язане із з'ясуванням його природи та місця в системі управління валютними відносинами. Новизна обраної теми полягає у висвітленні різних поглядів вчених щодо сутності валютного контролю та аналізі поняття “валютний контроль”, в першу чергу, у взаємозв'язку з такими термінами, як “контроль” і “фінансовий контроль”, на підставі чого пропонується авторське визначення валютного контролю для закріплення його у валютному законодавстві.

На наш погляд, з'ясування природи і змісту валютного контролю є неможливим без аналізу поняття “контроль”. Термін “контроль” походить від французького слова “controle”, що означає “перевірка” [1, с.323]. В сучасній українській мові слово “контроль” вживається в таких значеннях: 1) перевірка, облік діяльності кого-небудь, чого-небудь, нагляд за ким-небудь, чим-небудь; 2) установа чи організація, що здійснює нагляд за ким-небудь, чим-небудь або перевіряє когось, щось; 3) контролери [2, с.451].

Окрім того, французьке слово “controle” (count + role) утворилося від латинського префікса “contra”, що означає “протидія”, і слова “role”, яке означає виконання якоїсь дії. Таким чином, слово “контроль” у своєму змісті має також значення протидії чомусь небажаному [3, с.10-11]. У такому контексті термін “контроль” потрібно розглядати і як контроль для протидії чомусь небажаному, для виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки.

В літературі з різних галузей наукового пізнання поняття контролю тлумачиться неоднаково. При цьому дослідники часто входять із різного розуміння поняття “контроль”, допускають значні розходження з питання про зміст останнього. Така різноманітна інтерпретація контролю зумовлена складністю самого об'єкта дослідження та природнім прагненням фахівців різних галузей

знань відобразити в його визначенні специфіку своєї сфери пізнання. Разом із тим, не зважаючи на значну кількість характерних рис і змістових відтінків, які вкладаються різними авторами у визначення контролю, це поняття відображає функцію, яку виконує контроль у системі соціального управління.

Слід зазначити, що вчені виділяють різні види загальних функцій соціального управління, звертаючи увагу на їх особливості. При деякій різноманітності, що існує при визначенні видів функцій, панує єдина думка з приводу існування функції контролю, що свідчить про її виняткове значення [4, с.155]. Загальні функції є основними, бо притаманні будь-якому управлінню, оскільки виконуються всіма суб'єктами соціального управління, хоча кожен із них має специфічні особливості, що визначаються межами їхньої діяльності [5, с.75].

У теорії державного управління як виду соціального управління контроль як раз і розглядається як загальна функція управління, наприклад, поряд із такими функціями, як: організація, планування, регулювання та кадрове забезпечення [6, с.124], або у групі з функціями керівництва, координації, організації та регулювання [7, с.58].

Підхід до контролю як функції управління отримав розвиток та обґрунтування і в юридичній літературі [8, с.350]. У теорії адміністративного права контроль розглядається також як основний спосіб забезпечення законності та дисципліни в державному управлінні, один із найважливіших елементів державного управління [9, с.218]. Тим не менш, не зважаючи на різні варіанти визначення контролю, у цілому, його сутність не змінюється. Як частина управлінської діяльності він полягає в нагляді й перевірці процесу функціонування об'єкта з метою подолання ухилення від заданих параметрів.

Отже, як справедливо відмічає О.Ф. Андрійко, контроль є об'єктивним суспільним явищем, яке притаманне кожній соціальній системі [3, с.30].

З метою справедливої оцінки ролі валютного контролю у здійсненні валютної політики держави, на наш погляд, необхідно зве-

рнути увагу на притаманні йому загальні риси будь-якого контролю. Тут доцільно зазначити, що контроль – це правова конструкція, яка покликана забезпечувати виконання законодавства, дотримання правової дисципліни органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними і фізичними особами.

Як відмічають науковці, його сутність та призначення полягає у спостереженні за функціонуванням відповідного підконтрольного суб'єкта; в отриманні об'єктивної та достовірної інформації про стан законності та дисципліни у ньому [10, с.365]. Сьогодні до поняття “контроль” долучаються і такі риси, як-то: здійснення перевірки раціональності, економічності й доцільності тих чи інших процесів управління та об'єктивної професійної обґрунтованості рішень, що виходять за межі правомірності [3, с.11].

Призначення контролю полягає у виявленні реального стану справ у різних сферах життєдіяльності суспільства, отриманні інформації, обробка якої дає можливість віднайти необхідні вирішення різноманітних питань розвитку суспільства та держави. Як вірно зазначає О.Ф. Андрійко “Контроль не існує в ізольованому вигляді, він здійснюється в певній галузі управління, з її особливостями і конкретним змістом, у певному обсязі та формі. Він спрямований на конкретний результат і шляхи досягнення цього результату, а також усунення суб'єктивних та урахування об'єктивних перешкод при здійсненні управлінської діяльності” [3, с.46].

Поряд із загальними функціями управління вчені виділяють також спеціальні функції управлінської діяльності, тобто такі, які властиві тому чи іншому суб'єкту управління, формуються на основі загальних функцій, набувають специфічних рис, характеризуючи особливості конкретного суб'єкта чи об'єкта. Так, якщо взяти таку загальну функцію соціального управління як контроль, то вона, відповідно, конкретизується й існує не як контроль взагалі, а як фінансовий, адміністративний контроль тощо [4, с.155].

Одним із найважливіших напрямів діяльності держави є фінансова діяльність. Фінан-

сова діяльність являє собою заснований на нормах права планомірний процес управління публічними централізованими та децентралізованими фондами коштів, необхідними для здійснення завдань і функцій, що поставлені Конституцією України перед державою, органами місцевого самоврядування та іншими публічними утвореннями, дозволені державою [11, с.21]. Вона здійснюється різноманітними уповноваженими органами, які, відповідно, беруть участь у формуванні, розподілі й використанні централізованих і децентралізованих фондів коштів. Регулюючи таку діяльність, держава встановлює певні вимоги до відповідних дій осіб із метою їх оцінки. І саме контроль визначатиме, яким чином здійснюються встановлені вимоги.

В науковій юридичній літературі існують різні думки стосовно питання визначення поняття фінансового контролю. Наприклад, І.П. Устинова розглядає фінансовий контроль як багатопланове поняття, до якого включаються такі аспекти, як-то: фінансовий контроль – юридичний інститут та процесуальна форма правової діяльності держави; фінансовий контроль – елемент у механізмі управління економікою; фінансовий контроль – засіб охорони норм фінансового права; фінансовий контроль – діяльність компетентних органів та недержавних установ [12, с.199]. О. Ю. Грачова та Е.Д. Соколова визначають фінансовий контроль, по-перше, як контроль за фінансовою та господарською діяльністю господарюючих суб'єктів, що передбачає необхідність інших видів контролю за господарською діяльністю; по-друге, як регламентовану нормами права діяльність державних, муніципальних, громадських та інших господарюючих суб'єктів із перевірки своєчасності та точності фінансового планування, обґрунтованості та повноти надходження доходів до відповідних фондів грошових коштів, правильності та ефективності їх використання; по-третє, як найважливіший засіб забезпечення законності у фінансовій та господарській діяльності [13, с.33].

І все ж таки більшість вчених визначають фінансовий контроль як вид діяльності. Так, П.С. Пацурківський розуміє під фінансовим

контролем цілеспрямовану діяльність законодавчих і виконавчих органів публічної влади і недержавних організацій, спрямовану на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході мобілізації, розподілу і використання коштів централізованих і децентралізованих грошових фондів держави з метою найефективнішого соціально-економічного розвитку усіх суб'єктів фінансових правовідносин [14, с.81]. М.М. Артьомов вважає фінансовий контроль різновидом фінансової діяльності держави, яка здійснюється усією системою органів державної влади та управління, а також спеціальними контролюючими органами, і яка полягає у перевірці законності та доцільності дій у галузі утворення, розподілу та використання грошових фондів держави, а також суб'єктів господарювання і управління із застосуванням специфічних форм та методів його організації та впливу [15, с.108-109]. Л.А. Савченко пропонує законодавчо закріпити наступне визначення фінансового контролю: “Фінансовий контроль – це діяльність державних органів і недержавних організацій, наділених відповідними повноваженнями, що спрямована на забезпечення законності, фінансової дисципліни, раціональності в ході мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів держави”. Причому відмічається специфіка проведення фінансового контролю в різних сферах фінансової діяльності, зокрема, у бюджетній сфері, у сфері податкових, валютних правовідносин тощо [4, с.40, 191]. У різних галузях фінансової діяльності фінансовий контроль проявляється через притаманні йому специфічні цілі, завдання, суб'єкти, об'єкти, методи та форми проведення.

Таким чином, при застосуванні такого критерію класифікації фінансового контролю, як сфера фінансової діяльності, вказується на такий його вид, як валютний контроль, що має місце в галузі валютних правовідносин.

Як відмічає Є.О. Алісов, валютні відносини складаються у сфері фінансової діяльності держави та пов'язані з її організуючою роллю з розподілу та перерозподілу національ-

ного доходу з метою утворення необхідних суспільству валютних фондів. Погоджуємося з думкою Є.О. Алісова про те, що в якості валютних фондів також є всі підстави розглядати валютні цінності населення [16, с.16-17], які є приватною власністю окремих фізичних осіб. Наприклад, згідно із чинним законодавством громадяни мають право відкривати рахунки в іноземній валюті в банківських установах, що мають відповідний дозвіл на здійснення валютних операцій.

Отже, валютні операції спрямовані також і на утворення, розподіл та використання валютних фондів населення держави, що не повною мірою, на наш погляд, охоплюється поняттям децентралізованих фондів коштів. Адже децентралізовані фонди коштів утворюються в межах окремих суб'єктів господарської діяльності (за рахунок власних прибутків) та певних галузей національної економіки (наприклад, агропромислового сектора – як за рахунок власних прибутків, так і за рахунок державних асигнувань) [17, с.9]. Відповідно валютний контроль за валютними операціями окремих фізичних осіб, які не є суб'єктами господарювання, також дещо виходить за межі фінансового контролю.

Слід наголосити, що в теорії фінансового права при характеристиці фінансового контролю валютний контроль відноситься до видів фінансового контролю. При цьому за природою відносин, що контролюються, фінансовий контроль поділяється на окремі інституційні види, розмежовуючи дії, що контролюються, за характером інститутів особливої частини фінансового права [18, с.34, 339].

Окрім того, необхідно зазначити, що в розвинутих країнах фінансовий контроль поділяють на два види: державний та недержавний. При цьому, під державним фінансовим контролем слід вважати комплексну і цілеспрямовану діяльність державних органів, метою якого є забезпечення ефективності фінансової діяльності держави [4, с.41]. На відміну від державного фінансового контролю, метою недержавного фінансового контролю найчастіше є захист інтересів самих господарюючих суб'єктів, які зацікавлені в достовірності і якості обліку та звітності з фінансо-

во-господарської діяльності [4, с.204].

Якщо розглядати валютний контроль як різновид фінансового контролю, також постає питання, до якого ж виду фінансового контролю його доцільно віднести. Оскільки критерієм поділу фінансового контролю на державний та недержавний є суб'єкт, що здійснює фінансовий контроль, то контролюючий суб'єкт валютного контролю або володіє статусом державного органу, або позбавлений такого статусу.

На підставі аналізу положень чинного валютного законодавства до державних контролюючих суб'єктів валютного контролю, які мають статус державного органу, слід віднести наступні органи валютного контролю.

По-перше, Національний банк України, який є головним органом валютного контролю, що здійснює контроль за виконанням правил регулювання валютних операцій на території України з усіх питань, не віднесених Декретом Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 19.02.1993 р. [19] до компетенції інших державних органів та забезпечує виконання уповноваженими банками функцій щодо здійснення валютного контролю згідно з цим Декретом та іншими актами валютного законодавства України. По-друге, органи державної податкової служби України, які здійснюють контроль за валютними операціями, що проводяться резидентами і нерезидентами на території України. По-третє, Державна митна служба України, яка здійснює контроль за додержанням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України. По-четверте, Міністерство транспорту та зв'язку України, що здійснює контроль за додержанням правил поштових переказів та пересилання валютних цінностей через митний кордон України.

До контролюючих суб'єктів, що здійснюють валютний контроль, які не є органами державної влади, відповідно до нормативних приписів ч.2 ст.13 вказаного вище Декрету належать уповноважені банки, фінансові установи та національний оператор поштового зв'язку, які отримали від Національного банку України генеральні ліцензії на здійс-

нення валютних операцій. Вони здійснюють контроль за валютними операціями, що проводяться резидентами і нерезидентами через ці установи.

Отже, валютний контроль не можна віднести ані до суто державного, ані до недержавного фінансового контролю. У зв'язку з наведеними вище положеннями вважаємо за доцільне розглядати валютний контроль не в якості виду фінансового контролю, а як один із його напрямів.

В юридичній літературі поняття “валютний контроль” зустрічається досить часто, причому науковці висловлюють різні погляди щодо його визначення.

Погоджуємось з думкою тих учених, які вважають валютний контроль діяльністю в певній сфері. Зокрема, А. Іоффе та В. Кротюк визначають валютний контроль як діяльність держави в особі органів валютного контролю, що спрямована на забезпечення дотримання валютного законодавства при здійсненні валютних операцій [20, с.230; 21, с.10]. Проте при такому підході дещо звучується коло суб'єктів, які здійснюють валютний контроль. Як було зазначено вище, валютний контроль проводять не лише державні органи, але й суб'єкти, які не наділені статусом органу державної влади. Так, наприклад, М.П. Кучерявенко вказує на те, що валютний контроль – це діяльність держави та уповноважених органів по забезпеченню дотримання валютного законодавства при здійсненні валютних операцій [18, с.339], тобто певні уповноважені органи, окрім безпосередньо держави, є також контролюючими суб'єктами, що здійснюють валютний контроль.

Є.В. Карманов також розширює коло таких суб'єктів, розуміючи під валютним контролем “сукупність дій державних органів та банківської системи, направлених на регулювання порядку укладення юридичними та фізичними особами угод з валютними цінностями” [22, с.357]. Проте в даному випадку дещо звучується об'єкт валютного контролю, оскільки валютний контроль спрямований на валютні операції, поняття яких, на наш погляд, є ширшим від поняття валютної

угоди.

О.В. Ємелін формулює поняття валютного контролю як “нормативно закріплені організаційні заходи, що здійснюються уповноваженими державними органами або іншими організаціями за їх дорученням і спрямовані на реалізацію порядку здійснення валютних операцій у частині валютних обмежень, а також заходи з виявлення, попередження та припинення порушень цього порядку” [23, с.50]. М.М. Артёмов вважає, що валютний контроль є сукупністю вимог, що пред'являються до фізичних та юридичних осіб учасниками валютного ринку, метою яких є забезпечення валютного законодавства при проведенні валютних операцій або як держави в особі органів та агентів валютного контролю, спрямована на забезпечення дотримання валютного законодавства при здійсненні конкретних валютних операцій [24, с.9; 25, с.19]. Такі трактування також дещо звучують поняття валютного контролю. Так, у першому визначенні він фактично зводиться до певних заходів контролюючих суб'єктів валютного контролю, але діяльність контролюючих суб'єктів є ширшою, ніж вжиття певних заходів. У другому визначенні валютний контроль розглядається як сукупність певних вимог до фізичних та юридичних осіб, тобто є змішування, на наш погляд понять “валютний контроль” та “валютні обмеження”.

В юридичній енциклопедії за редакцією Ю. Шемшученка наведено наступне визначення валютного контролю: “система контролю за обміном іноземної валюти в країні, тобто регулювання обсягу готівки в іноземній валюті та її обмінного курсу щодо інших валют” [26, с.301]. У цьому випадку не повною мірою охоплений об'єкт валютного контролю, оскільки валютні операції пов'язані не лише з обміном іноземної валюти, та й до об'єкта контролю не належать питання регулювання.

Є.О. Алісов вважає, що валютний контроль являє собою основний елемент режиму валютних обмежень [17, с.120], а, отже, існування валютного контролю фактично ставиться у пряму залежність від валютних об-

межень, які насправді можуть як використовуватися, так і ні, що буде залежати від завдань валютної політики держави. В.Т. Ковальов відносить валютний контроль до елементів валютного регулювання [14, с.324]. О.Ю. Грачова розглядає валютний контроль у якості одного із видів фінансового контролю, що здійснюється при проведенні валютних операцій [13, с.360]. При таких підходах не розкривається сутність валютного контролю, а лише вказується на належність його до окремих більших систем.

В економічній літературі валютний контроль розглядається як важливий елемент процесу валютного регулювання [27, с.132] або як важливий інструмент здійснення валютної політики [28, с.335], або ще ширше - як важлива складова економічної політики держави [29, с.38].

Інші вчені-економісти трактують валютний контроль як певні заходи. Наприклад, Ю. Блащук визначає валютний контроль як сукупність заходів органів валютного контролю, спрямованих на забезпечення проведення операцій резидентів та нерезидентів з іноземною валютою та нерезидентів з національною валютою згідно із чинним законодавством [30, с.28], О. Макаренко - як один із заходів, спрямованих на створення нормального ринкового клімату в економіці держави за допомогою комплексу правових, адміністративних та економічних заходів [31, с.36], Т. Мусієнко - як комплекс адміністративних заходів, спрямованих на стримування вивезення та стимулювання повернення валютних коштів у країну [32, с.23]. Деякі вчені, зокрема, А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко (автори фінансового словника) дають визначення валютного контролю як державного регулювання обсягу готівки у чужоземній валюті та її обмінного курсу щодо інших валют [33, с.231].

Як бачимо, існує багато різних варіантів визначення поняття валютного контролю: від найбільш широких (наприклад, складова економічної політики держави), до вузьких (наприклад, як системи контролю за обміном іноземної валюти в країні або як базового елементу режиму валютних обмежень).

Пропонуємо на законодавчому рівні закріпити наступне визначення поняття валютного контролю: "Валютний контроль - врегульована нормами права діяльність спеціально уповноважених контролюючих суб'єктів (органів та агентів валютного контролю), що проводиться шляхом застосування закріплених законом методів з метою забезпечення дотримання валютного законодавства при здійсненні валютних операцій підконтрольними суб'єктами (резидентами та нерезидентами)".

У такому визначенні вказується на те, що валютний контроль є певною діяльністю, як і фінансовий контроль, а також на те, що така діяльність проводиться уповноваженими контролюючими суб'єктами, які фактично можуть як володіти статусом органу державної влади - органи валютного контролю, так і ні - агенти валютного контролю. Зазначається коло іншої категорії суб'єктів валютного контролю - підконтрольних суб'єктів, до яких належать як резиденти та нерезиденти, оскільки обсяг прав та обов'язків таких суб'єктів насамперед залежить від їхнього резидентського статусу. У цьому випадку також чітко окреслений об'єкт валютного контролю - валютні операції, що здійснюються підконтрольними суб'єктами, а також вказується на необхідність застосування методів валютного контролю контролюючими суб'єктами. Адже будь-який контроль може бути реалізований лише через використання відповідних способів та засобів. Окрім того, методи валютного контролю повинні обов'язково бути закріплені в положеннях Закону України "Про валютне регулювання", який повинен бути прийнятий на заміну чинного Декрету Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю". Наведене визначення валютного контролю формулює й мету останнього - забезпечення дотримання валютного законодавства при здійсненні валютних операцій його підконтрольними суб'єктами. На початку запропонованого визначення також зазначається, що вказана вище діяльність контролюючих суб'єктів повинна бути врегульована нормами права, що має забезпечува-

ти усунення прогалин чинного законодавства з питань валютного контролю та виступати гарантією дотримання прав та обов'язків підконтрольних суб'єктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Юридична енциклопедія. В 6 т. / гол. ред. Ю. С. Шемшученко. – М.-К. : Вид-во “Укр. енциклопедія”, 1998– . – 2001. – Т. 3. – 801 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. – 1440 с.
3. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади / О. Ф. Андрійко. – К. : Наук. думка, 2004. – 304 с.
4. Савченко Л. А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні: дис... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Савченко Л. А. ; Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2002. – 455 с.
5. Грачева Е. Ю. Проблемы правового регулирования государственного финансового контроля / Е. Ю. Грачева. – М. : Юриспруденция, 2000. – 192 с.
6. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – М. : Юрид. лит., 1997. – 400 с.
7. Державне управління в Україні : навчальний посібник / за заг. ред. докт. юрид. наук., проф. В. Б. Авер'янова. – К., 1998. – 432 с.
8. Адміністративне право України. Академічний курс. Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Вид-во: “Юридична думка”, 2004. – 584 с.
9. Адміністративне право України : підручник [для юрид. вузів і фак.] / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. – Харків : Право, 2001. – 528 с.
10. Алехин А. П. Административное право Российской Федерации : учебник / А. П. Алехин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. – М. : ЗЕРЦАЛО, 1997. – 365 с.
11. Воронова Л. К. Фінансове право : підручник / Л. К. Воронова. – К. : Прецедент ; Моя книга, 2006. – 448 с.
12. Устинова І. П. Правовий статус органів фінансового контролю в системі органів державної виконавчої влади в Україні: дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Устинова І. П. ; Київськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1997. – 199 с.
13. Грачева Е. Ю. Финансовое право : учеб. пособие / Е. Ю. Грачева, Э. Д. Соколова. – М. : Юристь, 2003. – 384 с.
14. Фінансове право : підручник / Алісов Є. О., Воронова Л. К., Кадькаленко С. Т. та ін. ; керівник авт. колективу і відп. ред. Л. К. Воронова. – Видання друге, випр. та доп. – Х. : Фірма “Консум”, 1999. – 496 с.
15. Финансовое право : учебник / под ред. О. Н. Горбуновой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристь, 2002. – 495 с.
16. Алисов Е. А. Правовое регулирование валютных отношений в Украине / Е. А. Алисов. – Х. : Фирма “Консум”, 1998. – 142 с.
17. Орлюк О. П. Фінансове право : навч. посібник / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
18. Воронова Л. К. Финансовое право : учеб. пособие [для студ. юрид. вузов и фактов] / Л. К. Воронова, Н. П. Кучерявенко. – Х. : Легас, 2003. – 360 с.
19. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” : від 19.02.1993 р. // ВВР України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.
20. Банківське право України : навч. посібник / кол. авт.: Жуков А. М., Іоффе А. Ю., Кротюк В. Л., Пасічник В. В., Селіванов А. О. та ін. ; за заг. ред. А.О. Селіванова. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 384 с.
21. Кротюк В. Валютний контроль та його правова регламентація в Україні / В. Кротюк, А. Іоффе // Вісник НБУ. – 1997. - № 11. – С. 10-13.
22. Карманов Є. В. Банківське право України : навч. посібник / Є. В. Карманов. – Харків : Консум, 2000. – 464 с.
23. Емелин А. В. Проблемы финансово-правового регулирования валютных отношений в Российской Федерации: дис... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Емелин А. В. ; Московск. гос. юрид. академия. – М., 2000. – 236 с.
24. Артемов Н. М. Валютный контроль / Н. М. Артемов. – М. : ООО “Профобразова-

ние”, 2001. – 126 с.

25. Артемов Н. М. Валютное регулирование в Российской Федерации: автореф. дис... д-ра юрид. наук : 12.00.14 / Артемов Н. М. ; Московск. гос. юрид. академия. – М., 2002. – 53 с.

26. Юридична енциклопедія. В 6 т. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія імені М. П. Бажана”, 1998–. – Т.1. А–Г. – 1998. – 669 с.

27. Симионов Ю. Ф. Валютные отношения : учебное пособие для вузов / Ю. Ф. Симионов, Б. П. Носко. – Ростов н/Д: Феникс, 2001. – 320 с.

28. Наговицин А. Г. Валютная политика / А. Г. Наговицин. – М. : Экзамен, 2000. – 512 с.

29. Григоренко Є. Стан та можливі напрями вдосконалення системи валютного контролю в Україні / Є. Григоренко, О. Ма-

каренко // Вісник НБУ. – 2000. – № 12. – С. 38-40.

30. Блащук Ю. Валютний контроль: міжнародний досвід і національні тенденції / Ю. Блащук // Вісник НБУ. - 2001. - № 4. - С. 28-29.

31. Макаренко О. Валютний контроль як інструмент стабілізації валютного ринку України / О. Макаренко // Вісник НБУ. – 2002. – листопад. – С. 36-38.

32. Мусієнко Т. Особливості валютного регулювання в Україні / Т. Мусієнко // Вісник НБУ. - 1999. - № 5. – С. 22-24.

33. Загородній А. Г. Фінансовий словник. – 4-те вид., випр. та доп. / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – К. : Т-во “Знання”, КОО ; Л. : Вид-во Львівськ. банк. ін-ту НБУ, 2002. – 566 с.

Лучковська С. І. Поняття валютного контролю та його закріплення у валютному законодавстві / С. І. Лучковська // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 329–336 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/091ciuvz.pdf>

Для з'ясування природи валютного контролю та його місця в системі управління валютними відносинами аналізується поняття контролю і, зокрема, фінансового, у взаємозв'язку із визначенням змісту валютного контролю. Запропоновано власне визначення валютного контролю з метою подальшого закріплення його у валютному законодавстві.

***

Лучковская С.И. Понятие валютного контроля и его закрепление в валютном законодательстве

Для выяснения природы валютного контроля и его места в системе управления валютными отношениями анализируются понятие контроля и, в частности, финансового, во взаимосвязи с определением содержания валютного контроля. Предложено собственное определение валютного контроля с целью последующего закрепления его в валютном законодательстве.

***

Luchkovskaja S.I. Concept of the Currency Control and Its Fastening in the Currency Legislation

In order to find out the nature of the currency control and its place in the system of currency relationships management the notion of control and particularly of the financial one is analyzing in connection with the content of the currency control. The definition of the currency control was proposed by author for the purpose of its establishment in the currency legislation.